

„Службени гласник РС“, бр. 96/2018

ТРЕЋЕ ОДЕЉЕЊЕ

ПРЕДМЕТ МИРКОВИЋ И ДРУГИ ПРОТИВ СРБИЈЕ
(Представке број 27471/15 и 12 других – погледати приложени списак)

ПРЕСУДА

Ова верзија садржи исправку од 13. новембра 2018. године у складу са правилом 81.
Пословника о раду Суда

СТРАЗБУР

26. јун 2018. године

Поступак по захтеву за изношење предмета пред Велико веће је у току

*Ова пресуда постаје правоснажна у околностима из члана 44. став 2. Конвенције.
Може бити предмет редакцијских измена.*

У предмету Мирковић и други против Србије,

Европски суд за људска права (Треће одељење), на заседању Већа у саставу:

Helena Jäderblom, председница,

Branko Lubarda,

Dmitry Dedov,

Pere Pastor Vilanova,

Alena Poláčková,

Jolien Schukking,

María Elósegui, судије,

и Stephen Phillips, секретар одељења,

После већања на затвореној седници 5. јуна 2018. године,

Доноси следећу пресуду, која је усвојена тог дана:

ПОСТУПАК

1. Предмет је формиран на основу тринаест различитих представки против Србије (бр. 27471/15, 27288/15, 27751/15, 27779/15, 27790/15, 28156/15, 28418/15, 30893/15, 30906/15, 32933/15, 35780/15, 40646/15 и 55066/15), које су Суду поднели, према члану 34. Конвенције за заштиту људских права и основних слобода (у даљем тексту: Конвенција), осамнаест држављана Србије.
2. Списак подносилаца представки, као и њихови додатни лични подаци, датуми подношења њихових представки Суду и информације о њиховом правном заступању, наведени су у Додатку. Представке бр. 30906/15, 32933/15 и 40646/15 имају по два, три и три подносилаца.
3. Владу Србије (у даљем тексту: Влада) заступао је њихов агент, госпођа Н. Плавшић.
4. Наводећи да су домаћи судови одбили њихове тужбене захтеве, истовремено усвајајући идентичне тужбене захтеве других тужилаца, подносиоци представки се жале да је дошло до повреде њиховог права на правну сигурност. Ослањајући се суштински на исте чињенице, они такође наводе да је повређено њихово право на правично суђење, право на мирно уживање имовине, као и забрана дискриминације.
5. Представке су достављене Влади 30. августа 2016. године.

ЧИЊЕНИЦЕ

I. ОКОЛНОСТИ ПРЕДМЕТА

1. Опште информације о предмету

6. Сви подносиоци представки били су запослени у Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде Републике Србије. Због тешкоћа са којима се суочава затворско особље током службе у казним установама на територији Србије, српско право предвиђа да они имају право на одређене привилегије, као што су привилегије у погледу рачунања њихове старосне пензије и увећања зараде.
7. Уопштено речено, питања у вези са пензијом и радом у Србији регулисана су са следећа два закона: 1) Закон о пензионом и инвалидском осигурању (објављен у „Службеном гласнику РС”, број 34/03, са изменама и допунама); и 2) Закон о раду (објављен у „Службеном гласнику РС”, број 24/05, са изменама и допунама). Међутим, у погледу запослених у поправним установама, пензиона и питања везана за рад регулишу се и: 1) Законом о извршењу кривичних санкција (објављен у „Службеном гласнику РС” – СГ РС број 85/05, измене објављене у „Службеном гласнику РС”, број 72/09); и 2) Уредбом о коефицијентима за обрачун и исплату плата у Управи за извршење кривичних санкција (објављена у „Службеном гласнику РС” – СГ РС број 16/07, измене објављене у „Службеном гласнику РС”, бр. 21/09, 1/11 – Одлука Уставног суда (спроведбена одлука Уставног суда од 18. новембра 2010. године), 83/11 и 102/11 – у даљем тексту „Уредба”).
8. Према члану 262. Закона о извршењу кривичних санкција, директор и други запослени у Управи за извршење кривичних санкција имају право на убрзану акумулацију

пензијских права: то значи да се дванаест месеци редовног стажа рачуна као шеснаест месеци стажа на основу пуног радног времена у цивилној привреди када се врши обрачун њихових старосних пензија. Такође, лични коефицијент запослених у поправним установама може се, према поменутом члану, повећати до 30%. Радна места на које се примењује убрзана акумулација пензијских права утврђује министар надлежан за правосуђе и министар надлежан за пензијско и инвалидско осигурање.

9. У складу са чланом 7. став 3. Уредбе, у периоду од 1. јануара 2007. до 14. јануара 2011. године, лични коефицијенти подносилаца представки и њихових колега повећани су за 10% уместо 30%, како је то предвиђено Законом о извршењу кривичних санкција.

10. Уставни суд је 18. новембра 2010. године усвојио одлуку (број IУ-63/2007) у којој утврдио да је члан 7. став 3. Уредбе неуставан. Примена наведеног члана је обустављена. Измене Уредбе ступиле су на снагу 14. јануара 2011. године. Од 14. јануара 2011. године, лични коефицијенти су повећани за 30%.

11. У периоду од 1. јануара 2007. до 14. јануара 2011. године, док је ова неуставна одредба била на снази, запослени у Управи за извршење кривичних санкција Министарства правде су примали плате које су биле мање него што су им по закону припадале. Из тог разлога су и њихове старосне пензије, такође, смањене.

2. Релевантне околности предмета

(а) Пресуде првостепених судова и жалбених судова

12. Током 2011, 2012. и 2013. године, подносиоци представки, као и многе њихове колеге, поднели су различитим основним судовима одвојене парничне тужбе против Републике Србије, тражећи накнаду штете проузроковане током четворогодишњег периода важења неуставне одредбе.

13. Неки основни судови су усвојили захтеве тужилаца за накнаду штете, док су их други одбили. Жалбе су изјављене против одлука основних судова или од стране тужилаца или туженог.

14. Одређени тужиоци су имали успеха пред жалбеним судовима; ипак, сви подносиоци представки су на крају били неуспешни. Конкретно, жалбе подносилаца представки одбијене су од стране апелационих судова у Београду и Крагујевцу, јер подносиоци представки нису искористили одговарајућа правна средства. По мишљењу ових судова, подносиоци представке су најпре требали да покрену управне поступке и тек након тога да поднесу представке парничним судовима. У сваком случају, апелациони судови у Београду и Крагујевцу су такође истакли да немају надлежност да одлучују о предметима подносилаца представки.

15. Насупрот томе, у следећим случајевима су други апелациони судови, односно њихова већа пресуђивали у корист колега подносилаца представки:

- 1) Апелациони суд у Крагујевцу (на пример: одлуке број Гж1. 43/11 од 15. марта 2011. године и Гж1. 3034/14 од 2. октобра 2014. године);
- 2) Апелациони суд у Нишу (на пример: Гж1. 2444/13 од 27. децембра 2013. године);
- 3) Апелациони суд у Новом Саду (на пример: Гж1. 3549/13 од 24. децембра 2013. године и Гж1. 2379/14 од 7. новембра 2014. године).

16. Жалбени судови су горе наведеним одлукама усвојили захтеве тужилаца, наводећи да би колегама подносилаца представки требало да буде исплаћена разлика у зарадама, заједно са каматом на неплаћене износе, као и доприносе на име старосне пензије, за период у којем је примењена неуставна одредба.

(б) Одлука Врховног касационог суда број Рев. 2 393/2013 од 26. септембра 2013. године

17. С обзиром на различите одлуке по том питању, Апелациони суд у Новом Саду је 27. марта 2013. године затражио, у складу са чланом 395. Закона о парничном поступку (објављен у „Службеном гласнику РС” – СГ РС, бр. 125/04 и 111/09), да Врховни касациони суд преиначи њихову пресуду број Гж1-2352/12 од 12. децембра 2012. године и усклади судску праксу жалбених судова у вези са питањима која се односе на исплату разлика између износа које су подносиоци захтева примили и износа на који су имали право.

18. Као одговор на овај захтев, Врховни касациони суд је 26. септембра 2013. године утврдио, поступајући у складу са чл. 395. и 399. Закона о парничном поступку, да постоји општи интерес да се бави овим питањем. Утврђено је да је Апелациони суд у Новом Саду, приликом доношења пресуде од 12. децембра 2012. године, неправилно применио и тумачио домаћи закон. Врховни касациони суд је оценио да је требало донети пресуду у корист тужиоца и сходно томе је укинуо пресуду Апелационог суда у Новом Саду.

19. Након спорне одлуке, Апелациони судови у Новом Саду, Нишу и Крагујевцу су преузели следећи приступ:

„... како је Врховни касациони суд експлицитно утврдио у својим одлукама Рев. 2 број 393/2013 од 26. септембра 2013. и Рев. број 983/2012 од 26. септембра 2013. године, државни органи [су се понашали на начин који би требало сматрати] незаконитим радом, јер Уставни суд није усвојио одлуку [која се тиче] начина превазилажења последица неуставне одредбе [а] Влада Републике Србије, као регулаторни орган у оквиру своје надлежности, није обезбедила извршење оспорене одлуке Уставног суда у вези са спорним периодом у којем је плата тужиоца била неуставно и незаконито смањена, при чему је тужилац имао право да поднесе захтев за накнаду штете парничним судовима, који су надлежни за одлучивање о овом питању у складу са чланом 1. Закона о парничном поступку.” (цитирано из пресуде број Гж1. 2444/13 од 27. децембра 2013. године, стр. 4)

(в) Одлуке Уставног суда

20. У периоду од 26. септембра 2012. до 13. маја 2014. године, подносиоци представки су се жалили Уставном суду.

21. Они су се, између осталог, жалили на неуједначену судску праксу домаћих судова која је узроковала одбијање њихових тужбених захтева, као и на истовремено усвајање идентичних захтева њихових колега. Ослањајући се на члан 6. Конвенције или чл. 32. и 36. Устава (одредбе које одговарају члану 6. Конвенције), подносиоци представки

тражили су од Уставног суда да утврди да ли је дошло до повреде начела правне сигурности, као саставног дела права на правично суђење.

22. У периоду од 23. октобра 2014. до 25. марта 2015. године, Уставни суд је одбио уставне жалбе подносилаца представки као неосноване.

3. Посебне околности предмета у погледу сваког подносиоца представке

23. Чињенице које се односе на сваког подносиоца представке могу се резимирати на следећи начин:

(а) Када је у питању представка број 27471/15 (госпођа Александра Мирковић – први подносилац представке)

24. У релевантном периоду, први подносилац представке била је запослена у Специјалној затворској болници у Београду.

25. Она је 20. децембра 2011. године покренула парнични поступак пред Првим основним судом у Београду у којем је тражила исплату разлике између зараде коју је примила и оне која јој је по праву припадала.

26. Првостепени суд је 3. јуна 2013. године одбио њен тужбени захтев. Апелациони суд у Београду је 3. октобра 2013. године потврдио ту пресуду након жалбе подносиоца представке.

27. Подносилац представке је 25. новембра 2013. године изјавила уставну жалбу, у којој се, између осталог, жалила на постојање неуједначене домаће праксе српских судова, нарочито на одбијање њеног захтева и истовремено усвајање идентичних захтева њених колега, те је тражила од Уставног суда да утврди да је дошло до повреде начела судске сигурности, као саставног дела права на правично суђење. Уставном суду је доставила копије неколико пресуда у прилог тврдњама у вези са неуједначеном судском праксом.

28. Она је 12. јуна 2014. године Уставном суду доставила одлуку Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

29. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца представке и одлучио да не оцењује одлуку Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године имајући у виду да она потиче из периода након доношења оспорене пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 556/13 од 3. октобра 2013. године.

(б) Када је у питању представка број 27288/15 (госпођа Биљана Сарић – други подносилац представке)

30. У релевантном времену, други подносилац представке била је запослена у Специјалној затворској болници у Београду. Покренула је парнични поступак 20. децембра 2011. године пред Првим основним судом у Београду. Њен тужбени захтев је одбијен 8. фебруара 2013. године. Пресуду првостепеног суда је потврдио Апелациони суд у Београду 15. маја 2013. године.

31. Подносилац представке је 24. јула 2013. године изјавила уставну жалбу. Допунила је уставну жалбу 12. јуна 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

32. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(в) Када је у питању представка број 27751/15 (гђа Сања Поповић Радивојевић – трећи подносилац представке)

33. У релевантном периоду, трећи подносилац представке била је запослена у Казнено-поправном заводу за малолетнике у Ваљево. Неутврђеног датума у току 2011. године, покренула је парнични поступак пред Основним судом у Ваљево. Основни суд је 16. марта 2012. године пресудио у њену корист. Ова пресуда је преиначена од стране Апелационог суда у Београду 15. августа 2012. године.

34. Подносилац представке је 26. септембра 2012. године изјавила уставну жалбу. Уставном суду је доставила копију једне релевантне пресуде у којој је Апелациони суд у Крагујевцу усвојио тужбени захтев сличан њеном.

35. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио њену жалбу због неадекватно поткрепљеног захтева. Конкретно је закључено да једна релевантна пресуда коју је доставила подносилац представке не може да буде доказ о дубоким или дуготрајним разликама у правоснажним пресудама највише инстанце у предметима сличним предмету подносиоца.

(г) Када је у питању представка број 27779/15 (г. Бранислав Марковић – четврти подносилац представке)

36. У релевантном периоду, четврти подносилац представке био је запослен у Казнено-поправном заводу Пожаревац–Забела. Подносилац представке је 14. јула 2011. године покренуо парнични поступак пред Основним судом у Пожаревцу. Основни суд је 8. фебруара 2012. године донео пресуду у његову корист. Ову пресуду је преиначио Апелациони суд у Београду 29. августа 2012. године.

37. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 13. новембра 2012. године, наводећи повреду права на правично суђење. Он није доставио Уставном суду копије ниједне пресуде у којима су парнични судови наводно усвојили захтеве сличне његовом.

38. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца представке као неосновану.

(д) Када је у питању представка број 27790/15 (госпођа Милица Богићевић – пети подносилац представке)

39. У релевантном периоду, пети подносилац представке је била запослена у Специјалној затворској болници у Београду. Подносилац представке је 20. децембра 2011. године покренула парнични поступак пред Првим основним судом у Београду.

Први основни суд је 23. јануара 2013. године пресудио у њену корист. Ову пресуду је 19. марта 2014. године преиначио Апелациони суд у Београду.

40. Подносилац представке је изјавила уставну жалбу 13. маја 2014. године. Уставном суду је доставила копију једне релевантне пресуде Апелационог суда у Новом Саду који је усвојио тужбени захтев сличан њеном.

41. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио њену жалбу из истог разлога као и код трећег подносиоца представке.

(ђ) Када је у питању представка број 27288/15 (Гордана Масловарић – шести подносилац представке)

42. У релевантном периоду, шести подносилац представке била је запослена у Специјалној затворској болници у Београду. Покренула је парнични поступак 20. децембра 2011. године пред Првим основним судом у Београду. Њен тужбени захтев је одбијен 25. децембра 2012. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 20. марта 2013. године.

43. Подносилац представке је изјавила уставну жалбу 17. маја 2013. године. Допунила је жалбу 12. јуна 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

44. Уставни суд је 30. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(е) Када је у питању представка број 28418/15 (г. Велимир Видић – седми подносилац представке)

45. У релевантном периоду, седми подносилац представке био је запослен у Казнено-поправном заводу у Београду – Падинска Скела и затвору у Пожаревцу – Забела Он је покренуо парнични поступак 20. децембра 2011. године пред Првим основним судом у Београду. Његов тужбени захтев је одбијен 3. децембра 2012. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 1. марта 2013. године.

46. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 16. маја 2013. године. Допунио је жалбу 21. марта 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

47. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(ж) Када је у питању представка број 30893/15 (г. Небојша Нејковић – осми подносилац представке)

48. У релевантном периоду, осми подносилац представке био је запослен у Казнено-поправном заводу Пожаревац – Забела. Неутврђеног датума у току 2013. године, покренуо је парнични поступак пред Основним судом у Пожаревцу. Његов захтев је одбијен 21. августа 2013. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 30. октобра 2013. године.

49. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 10. децембра 2013. године. Допунио је жалбу 27. фебруара 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

50. Уставни суд је 13. новембра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(з) Када је у питању представка број 30906/15 (гђа Александра Пешић – девети подносилац представке и госпођа Јелена Јевремовић – десети подносилац представке)

51. У релевантном периоду, девети и десети подносилац представке су били запослени у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Неутврђеног датума у току 2011. године, подносиоци представки поднели су заједничку парничну тужбу Основном суду у Пожаревцу. Основни суд је 13. јануара 2012. године донео пресуду у њихову корист. Ову пресуду је 4. априла 2013. године поништио Апелациони суд у Београду.

52. Подносиоци представки су изјавили уставну жалбу 21. маја 2013. године. Оне су допуниле жалбу 27. фебруара 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

53. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносилаца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(и) Када је у питању представка број 32933/15

(i) г. Жељко Градишка – једанаести подносилац представке

54. У релевантном периоду, једанаести подносилац представке био је запослен у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Неутврђеног датума у току 2011. године, подносилац представке је покренуо парнични поступак пред Основним судом у Пожаревцу. Основни суд је 24. фебруара 2012. године донео пресуду у његову корист. Ову пресуду је 16. октобра 2013. године преиначио Апелациони суд у Београду.

55. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 10. децембра 2013. године. Он је касније допунио жалбу одлуком Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

56. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца представке јер, по мишљењу истог, одлука Врховног касационог суда, односно ревизијско решење не може бити доказ о различитом поступању судова највише инстанце.

(ii) г. Милан Вучићевић – дванаести подносилац представке

57. У релевантном периоду, дванаести подносилац представке био је запослен у Казнено-поправном заводу Пожаревац–Забела. Неутврђеног датума у току 2012. године, подносилац представке је покренуо парнични поступак пред Основним судом у Пожаревцу. Његов тужбени захтев је одбијен 2. октобра 2013. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 22. новембра 2012. године.

58. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 15. јануара 2013. године. Он није доставио Уставном суду копије било које пресуде у којима су парнични судови највише инстанце наводно усвајали тужбене захтеве сличне његовом.

59. Уставни суд је 23. марта 2015. године одбио уставну жалбу подносиоца представке као неосновану. Уставни суд се није изјаснио у односу на његову притужбу на неуједначену судску праксу.

(iii) г. Драшко Вељковић – тринаести подносилац представке

60. У релевантном периоду, тринаести подносилац представке био је запослен у Окружном затвору у Краљеву. Неутврђеног датума у току 2011. године, подносилац представке је покренуо парнични поступак пред Основним судом у Краљеву. Основни суд је 23. децембра 2011. године донео пресуду у његову корист. Ову пресуду је 12. марта 2013. године преиначио Апелациони суд у Београду.

61. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 13. маја 2013. године. У неколико наврата, између 30. децембра 2013. и 19. августа 2014. године, он је допунио жалбу, додајући копије неколико других пресуда у којима су парнични судови највише инстанце усвојили тужбене захтеве сличне његовом, као и одлуку Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

62. Уставни суд је 23. октобра 2014. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(j) Када је у питању представка број 35780/15 (госпођа Бранислава Стојановић – четрнаести подносилац представке)

63. У релевантном периоду, четрнаести подносилац представке била је запослена у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. На неутврђени датум у току 2012. године, покренула је парнични поступак пред Основним судом у Пожаревцу. Њен захтев је одбијен 22. маја 2012. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 13. септембра 2012. године.

64. Подносилац представке је изјавила уставну жалбу 22. октобра 2012. године. Она је касније допунила жалбу након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

65. Уставни суд је 29. јануара 2015. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(к) Када је у питању представка број 40646 (госпођа Невенка Бијелић – петнаести подносилац представке, госпођа Весна Вулевић – шеснаести подносилац представке и госпођа Зорица Јовановић – седамнаести подносилац представке)

66. У релевантном периоду, петнаести, шеснаести и седамнаести подносилац представке били су запослени у Казнено-поправном заводу за жене у Пожаревцу. Неутврђеног датума у току 2012. године, подносиоци представки покренули су спојени парнични поступак пред Основним судом у Ваљеву. Њихов тужбени захтев је одбијен 29. маја

2013. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 11. септембра 2013. године.

67. Подносиоци представки су поднеле уставну жалбу 16. октобра 2013. године. Оне су касније измениле жалбу, додајући копије неколико других пресуда, у којима су парнични судови највише инстанце пресудама усвојили тужбене захтеве сличне њиховим, као и одлуку Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

68. Уставни суд је 11. фебруара 2015. године одбио уставну жалбу подносилаца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

(к) Када је у питању представка број 55066/15 (г. Дејан Степановић – осамнаести подносилац представке)

69. У релевантном периоду, осамнаести подносилац представке био је запослен у Специјалној затворској болници у Београду. Он је покренуо парнични поступак 20. децембра 2011. године пред Првим основним судом у Београду. Његов захтев је одбијен 26. фебруара 2013. године. Пресуду првостепеног суда потврдио је Апелациони суд у Београду 5. јуна 2013. године.

70. Подносилац представке је изјавио уставну жалбу 5. августа 2013. године. Он је допунио жалбу 12. јуна 2014. године након одлуке Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

71. Уставни суд је 25. марта 2015. године одбио уставну жалбу подносиоца из истог разлога као и код првог подносиоца представке.

II. РЕЛЕВАНТНО ДОМАЋЕ ПРАВО

A. Закон о парничном поступку (објављен у „Службеном гласнику РС”, бр. 125/04 и 111/09)

72. Закон о парничном поступку био је на снази од 22. фебруара 2005. до 1. фебруара 2012. године (у даљем тексту: стари Закон о парничном поступку). Међутим, у складу са чланом 506. став 1. новог Закона о парничном поступку (објављен у „Службеном гласнику РС”, бр. 72/11, 49/13 – Одлука Уставног суда, 74/13 – Одлука Уставног суда 55/14 – у даљем тексту: нови Закон о парничном поступку), одредбе старог Закона о парничном поступку примењују се на све поступке који су започети пре ступања на снагу новог Закона о парничном поступку.

Члан 1.

„Овим законом уређују се правила поступка за пружање судске правне заштите по којима се поступа и одлучује приликом решавања грађанскоправних спорова из личних, породичних, радних, привредних, имовинскоправних и других грађанскоправних односа, осим спорова за које је посебним законом предвиђена друга врста поступка.”

Члан 395.

„Ревизија је изузетно дозвољена и против другостепене пресуде, која се не би могла побијати ревизијом по одредбама члана 394. овог закона, кад је по оцени апелационог суда о допуштености ове ревизије, потребно да се размотре правна питања од општег интереса, уједначи судска пракса или кад је потребно ново тумачење права.”

Члан 399.

„Ревизијски суд испитује побијану пресуду само у оном делу у коме се она побија ревизијом и у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на битну повреду одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. овог закона и на правилну примену материјалног права.”

Члан 407.

„(1) Ако ревизијски суд утврди да је материјално право погрешно примењено, пресудом ће усвојити ревизију и преиначити побијану пресуду.”

„(1) Ако ревизијски суд нађе да је због погрешне примене материјалног права чињенично стање непотпуно утврђено и да због тога нема услова за преиначење побијане пресуде, решењем ће усвојити ревизију, укинути у целини или делимично пресуду првостепеног и другостепеног суда или само пресуду другостепеног суда. Врховни касациони суд предмет враћа на поновно суђење истом или другом већу првостепеног, односно другостепеног суда, или другом надлежном суду.”

Б. Закон о парничном поступку (објављен у „Службеном гласнику РС”, бр. 72/11, 49/13 – одлука Уставног суда, 74/13 – одлука Уставног суда 55/14)

73. Нови Закон о парничном поступку ступио је на снагу 1. фебруара 2012. године. Примењује се на све поступке који су започети након ступања на снагу, односно на поступке који су поново отворени након ступања на снагу. Релевантне одредбе гласе:

Члан 404.

„Ревизија је изузетно дозвољена због погрешне примене материјалног права и против другостепене пресуде која не би могла да се побија ревизијом, ако је по оцени Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија).

О дозвољености и основаности ревизије из става 1. овог члана одлучује Врховни касациони суд у већу од пет судија.”

Члан 408.

„Врховни касациони суд испитује побијану пресуду само у оном делу у коме се побија ревизијом и у границама разлога наведених у ревизији, пазећи по службеној дужности на битну повреду из члана 374. став 2. тачка 2) овог закона и на правилну примену материјалног права.”

Члан 426.

„Поступак који је одлуком суда правноснажно окончан може да се по предлогу странке понови ако:...

11) странка стекне могућност да употреби одлуку Европског суда за људска права којом је утврђена повреда људског права, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке;

12) је Уставни суд, у поступку по уставној жалби, утврдио повреду или ускраћивање људског или мањинског права и слободе зајемчене Уставом у парничном поступку, а то је могло да буде од утицаја на доношење повољније одлуке.

В. Закон о уређењу судова (објављен у „Службеном гласнику РС”, СГ РС, бр. 116/08, 104/09, 101/10, 31/11 – други закон, 78/11 – други закон, 101/11, 101/13, 106/15, 40/15 – други закон, 13/16 и 108/16)

74. Закон о уређењу судова усвојен је 2008. године и ступио је на снагу 1. јануара 2010. године. Овај закон уређује правосудни систем у Републици Србији, као и организацију и надлежност судова.

75. Врховни касациони суд има седиште у Београду, а како је наведено у чл. 30. и 31. Закона о уређењу судова: i) одлучује о ванредним правним средствима изјављеним на одлуке судова Републике Србије; ii) одлучује о сукобу надлежности између судова, ако за одлучивање није надлежан други суд, као и о преношењу надлежности судова; iii) утврђује начелне правне ставове ради јединствене судске примене права; iv) разматра примену закона и других прописа и рад судова; v) именује судије Уставног суда, даје мишљења о кандидатима за председника Врховног касационог суда; и vi) врши друге надлежности одређене законом.

76. Као што је предвиђено чланом 43. Закона, Врховни касациони суд мора да сазива седнице одељења Врховног касационог суда на којима се разматрају питања из делокруга рада различитих судских одељења. Састанци одељења Врховног касационог суда посебно се сазивају уколико се појави питање које одступа од домаће судске праксе. Правна схватања усвојена на наведеним седницама обавезују сва већа у саставу одељења.

Г. Судски пословник – објављен у „Службеном гласнику РС” – СГ РС – бр. 110/09, 70/11, 19/12, 89/13, 96/15, 104/15, 113/15 – прилог, 39/16, 56/16 и 77/16)

77. Чланови 27, 28, 29. и 31. предвиђају, између осталог, да: (i) судови са већим бројем судија могу имати одељења за судску праксу којима је поверено надгледање релевантне

домаће и међународне судске праксе; (ii) судови морају водити регистар свих правних схватања која се сматрају од значаја за судску праксу; (iii) жалбени судови могу да држе заједничке консултације о питањима која се односе на судску праксу, укључујући и Врховни касациони суд; и (iv) одељења за судску праксу припремају предлоге за пленарне седнице судија у циљу осигурања усаглашености релевантне судске праксе.

Д. Закон о Уставном суду – објављен у „Службеном гласнику РС”, бр. 109/07, 99/11, 18/13 – одлука Уставног суда, 40/15 и 103/15)

78. Члан 85. став 2. прописује да подносиоци уставне жалбе морају да поткрепе своје уставне жалбе било којим и свим доказима од значаја за одлучивање о њиховом предмету, да доставе копију оспореног појединачног акта, као и доказе да су сва остала делотворна правна средства већ исцрпљена.

III. РЕЛЕВАНТНА ДОМАЋА ПРАКСА

A. Релевантне одлуке Врховног касационог суда

1. Одлука Врховног касационог суда број Рев2 400/2015/Рж 134/2015 од 2. априла 2015. године

79. Врховни касациони суд је 2. априла 2015. године преиначио пресуду број Гж1-2008/13 Апелационог суда у Београду од 20. марта 2013. године и одлучио у корист тужиоца у вези са плаћањем разлике између вредности примљених и очекиваних плата. Суд је пресудио да је Апелациони суд у Београду погрешно применио и тумачио домаће право при доношењу пресуде од 20. марта 2013. године.

80. Врховни касациони суд је поступио на основу чл. 395. и 399. старог Закона о парничном поступку; то су одредбе које је Врховни касациони суд примењивао када је настала потреба за усклађивањем судске праксе апелационих судова.

2. Одлука Врховног касационог суда број Рев2 381/2016 од 17. марта 2016. године

81. На основу члана 404. новог Закона о парничном поступку, а у циљу усклађивања недоследности у домаћој судској пракси, Врховни касациони суд је 17. марта 2016. године преиначио пресуду број Гж1 3851/2014 Апелационог суда у Београду од 30. октобра 2015. године којом је жалба одређеног Ј.Т. у вези са исплатом разлике између очекиваних и примљених плата одбијена. Врховни касациони суд је утврдио да је пресуду требало усвојити у корист тужиоца.

82. Предмет је враћен на поновно одлучивање Апелационом суду у Београду.

3. Одлука Врховног касационог суда број Рев2 1383/2016 од 21. јула 2016. године

83. На основу члана 404. новог Закона о парничном поступку, а у циљу усклађивања недоследности у домаћој судској пракси, Врховни касациони суд је 21. јула 2016. године

преиначио пресуду број Гж1 2644/2015 Апелационог суда у Београду од 25. новембра 2015. године и пресуду број П1 5570/11 првостепеног суда у Београду од 26. маја 2014. године којима је жалба одређеног Р.Р. у вези са исплатом разлике између очекиване и примљене плате одбијена. Врховни касациони суд је утврдио да су пресуде морале да буду усвојене у корист тужиоца.

84. Предмет је враћен првостепеном суду.

Б. Одлука Уставног суда од 13. јануара 2016. године

85. Уставни суд је 13. јануара 2016. године утврдио повреду права на правично суђење у одређеном предмету са чињеницама сличним онима у случају подносилаца представки. Конкретно, утврђено је да је право на правично суђење одређеној Д.Б. повређено због недоследне домаће судске праксе у погледу исплате штете настале услед одложеног плаћања истоветног повећања зараде запосленима у поправним установама.

86. Д.Б је била запослена у Специјалној затворској болници у Београду). Апелациони суд у Београду је 19. септембра 2013. године одбио жалбу Д.Б. Д.Б. је 21. октобра 2013. године изјавила уставну жалбу (Уж-8442/2013).

87. Д.Б. је пред домаћим судовима заступао исти адвокат који заступа првог, другог, петог, шестог, једанаестог, дванаестог, тринаестог и осамнаестог подносиоца представке пред овим Судом. Захтеви и жалбе Д.Б. на домаћем нивоу били су исти као и захтеви и жалбе наведених подносилаца представки; временски оквир је био исти. Током поступка пред Уставним судом, Д.Б. се позивала на одлуку Врховног касационог суда од 2. априла 2015. године.

88. Утврђивање повреде права Д.Б. на правну сигурност је био саставни део њеног права на правично суђење, а Уставни суд је посебно изјавио следеће:

„...чињеница да су судови у највишој инстанци доносили неуједначене одлуке при одлучивању о истим чињеничним и правним питањима створило је ситуацију правне несигурности за подносиоца жалбе. По мишљењу Уставног суда, те околности су довољне да Уставни суд утврди повреду права на једнаку заштиту гарантовано чланом 36. став 1. Устава.”

ПРАВО

I. СПАЈАЊЕ ПРЕДСТАВКИ

89. Суд сматра да би требало, у складу с правилом 42. став 1. Пословника о раду Суда, извршити спајање представки с обзиром на њихову чињеничну и правну сличност.

II. НАВОДНА ПОВРЕДА ЧЛАНА 6. СТАВ 1. КОНВЕНЦИЈЕ

90. Подносиоци представке су се жалили да је одбијање њихових парничних тужбених захтева од стране домаћих судова и истовремено усвајање идентичних тужбених захтева поднетих од других тужилаца резултирало повредом њихових права гарантованих чланом 6. став 1. и чланом 14. Конвенције и чланом 1. Протокола број 1, као и чланом 1. Протокола број 12 Конвенције. Међутим, Суд сматра да би представке требало разматрати искључиво према члану 6. став 1. Конвенције, који у релевантном делу гласи: „Приликом одлучивања о грађанским правима и обавезама лица... свако има право на правичну ... расправу... од [стране]... суда..”.

A. Допуштеност

1. Поднесци странака

(a) Влада

91. Влада је тврдила да подносиоци представке нису исцрпили домаћа правна средства, у складу са чланом 35. став 1. Конвенције. Њени аргументи се могу поделити на четири тачке:

Прво, Влада је тврдила да је подношење предлога за понављање поступка на основу члана 426. став 1. тачка 12. новог Закона о парничном поступку (видети горе наведени став 73) био делотворан правни лек када су у питању ситуације подносилаца представки. Она је указала на одлуку Уставног суда од 13. јануара 2016. године (видети горе наведени став 85) у којој је утврђено кршење права подносилаца жалбе на правично суђење у случају сличном подносиоцима представки. У складу са чланом 426. став 1. тачка 12, таква одлука, по мишљењу Владе, представља основ за понављање поступка; Друго, Влада је тврдила да подносиоци представки нису користили ревизију како је предвиђено чланом 395. старог Закона о парничном поступку (видети горе наведени став 72). По њиховом мишљењу, с обзиром на то да је ово правно средство било делотворно у случајевима колега подносилаца представки, највероватније би подносиоци представки успели да су је искористили (видети ст. 17–18 и 79–80 горе);

Треће, Влада је тврдила да су подносиоци представки пропустили да искористе адекватну правну заштиту у циљу испуњења својих захтева за накнаду штете. Конкретно, Влада је тврдила да су подносиоци представки прво требали да покрену управни поступак, а у случају да исход тог поступка буде неповољан, поднесу тужбу пред парничним судовима (видети горе наведени став 14);

Четврто, Влада је тврдила да се подносиоци представки нису исправно жалили пред Уставним судом.

92. Алтернативно, Влада је у вези са четвртим подносиоцем представке навела да је у својој уставној жалби навео повреду само права на правично суђење и према томе је пропустио да поднесе притужбу у вези са повредом права на правну сигурност.

(б) Подносиоци представки

93. Сви подносиоци представке су оспорили тврдње Владе. Они су изјавили да су подношењем тужбе за накнаду штете пред парничним судовима искористили адекватно правно средство.

94. Први, други, трећи, пети, шести, једанаести, дванаести, тринаести и осамнаести подносиоци представки оспорили су став Владе о делотворности предлога за понављање поступка.

95. Седми подносилац представке је оспорио наводе Владе у вези са употребом ревизије. Он је тврдио да се, као ванредни правни лек, ревизија не може сматрати делотворним правним средством. Штавише, у складу са чланом 395. претходног Закона о парничном поступку, успех поменутог правног лека зависио је од позитивне оцене жалбеног суда; ти судови су у ствари већ негативно оценили захтев подносиоца представке.

2. Оцена Суда

(а) Релевантна начела

96. Суд је на почетку поновио да према члану 35. став 1. Конвенције може решавати представке само након што се исцрпе сви домаћи правни лекови. Сврха члана 35. је да омогући државама уговорницама могућност да спрече или исправе кршења на које се притужују против њих пре него што се ти наводи поднесу Суду (видети, на пример, *Misfid против Француске (одл.)* [ВВ], број 57220/00, став 15, ЕСЉП 2002-VIII).

97. Суд примећује да обавеза исцрпљивања домаћих правних средства захтева од подносиоца представке да на уобичајен начин употреби правне лекове који су доступни и довољни у вези с његовим или њеним притужбама у вези са Конвенцијом. Постојање наведених правних лекова мора бити довољно сигурно не само у теорији, већ и у пракси, јер неуспехом не би имали потребну доступност и ефикасност (видети *Вучковић и други против Србије* (прелиминарни приговор) [ВВ], број 17153/11 и 29 других, став 71, 25. март 2014).

(б) Понављање поступка

98. Оцена суда о обавезама подносиоца представке да исцрпи домаће правне лекове, укључујући и предлог за понављање поступка, обично се врши у вези с датумом подношења представке (видети, на пример, *Цветковић против Србије*, број 17271/04, став 41, 10. јун 2008). Међутим, ово правило подлеже изузецима, који могу бити оправдани посебним околностима сваког предмета (поређење и разлике *Brusco против Италије* (одл.), број 69789/01, ЕСЉП 2001-IX).

99. Суд не сматра да је предметни случај изузетак од горе наведеног правила. Наводи да су у овом предмету представке поднете између 29. маја 2015. и 23. октобра 2015. године. Одлука Уставног суда која би могла, у складу са чланом 426. став 1. тачка 12. новог Закона о парничном поступку, да представља релевантну чињеницу за понављање

поступка, усвојена је 13. јануара 2016. године (видети ст. 85–88 горе). Чињеница да су предметни поступци још увек били у току у тренутку када су подносиоци представки поднели Суду своје представке не може им се замерити у овом контексту, с обзиром да подносиоци представки нису имали релевантне разлоге да поднесу захтев за понављање поступка (видети, *mutatis mutandis*, *Salah Sheekh против Холандије*, број 1948/04, став 125, 11. јануар 2007. године).

100. У сваком случају, предлог за понављање поступка закљученог на основу правоснажне пресуде не може се обично сматрати делотворним правним средством у смислу значења члана 35. став 1. Конвенције (видети *Шоргић против Србије*, број 34973/06, став 54, 3. новембар 2011. године и одлуке цитиране у истом).

101. Сходно томе, приговор Владе у вези са чињеницом да подносиоци представки нису искористили могућност поновног покретања поступка мора бити одбијен.

(в) Ревизија

102. Што се тиче приговора Владе да су подносиоци представки требали да искористе ревизију како је предвиђено чланом 395. старог Закона о парничном поступку, Суд примећује да је то ванредни правни лек који се само изузетно одобрава. Као што је предвиђено чланом 395, надлежни жалбени суд може „изузетно” одлучити да је ревизија допуштена, ако би то било корисно како би се решило „правно питање од општег интереса”, ускладила неуједначена судска пракса, или усвојило „ново тумачење закона”.

103. У својим упутствима (Ставови Уставног суда који се односе на поступак претходног испитивања уставне жалбе) од 2. априла 2009. године, Уставни суд је напоменуо да ревизија мора бити исцрпљена пре него што се уставна жалба може поднети само ако стари Закон о парничном поступку предвиђа њену непосредну прихватљивост, чиме се имплицитно искључује члан 395. старог Закона о парничном поступку, чија је примена увек била условљена повољном, дискреционом оценом предметног апелационог суда.

104. С обзиром на горе наведено, било би претерано формално од стране Суда да тражи од подносилаца представки да искористе правно средство који их чак и највиши суд у својој земљи не би обавезао да исцрпе (видети, *mutatis mutandis*, *D.H. и други против Чешке Републике* [ВВ], број 57325/00, ст. 117. и 118, ЕСЉП 2007-IV). У сваком случају, Уставни суд није одбацио уставне жалбе подносилаца представки због пропуста да изјаве ревизије.

105. Сходно томе, приговор Владе да подносиоци представки нису искористили ревизију, у конкретним околностима овог предмета (упоредити и супротно *Ракић и други против Србије*, број 47460/07 и 29 других, ст. 37–38, 5. октобра 2010), мора бити одбијен.

(г) Адекватност захтеване правне заштите

106. Влада је даље тврдила да су притужбе подносилаца представки исто тако биле неприхватљиве услед неисцрпљивања правних средстава, с обзиром на то да се подносиоци представки нису исправно обратили домаћим органима подношењем својих притужби парничним судовима, уместо да су најпре покренули управне поступке. Према

мишљењу Владе, подносиоци представки нису могли да очекују повољан исход својих парничних тужби, јер нису употребили право на покретање управног поступка пре парничног.

107. Суд сматра да овај део приговора Владе покреће питања која нису повезана са наведеним повредама, односно неуједначеном праксом парничних судова у решавању предмета код којих се јављају истоветне чињенице као код подносилаца представки. Према томе, приговор Владе се мора одбацити.

(д) Жалбе пред Уставним судом

108. Влада је такође истакла да су подносиоци представки пропустили да се правилно жале Уставном суду.

109. Суд понавља да правило исцрпљивања домаћих правних лекова обично захтева да притужбе које се намеравају накнадно поднети Стразбуру морају прво бити покренуте пред домаћим судовима, барем у суштини и у складу са формалним захтевима и роковима утврђеним у домаћем праву (видети *Fressoz и Roire против Француске* [BB], број 29183/95, став 37, ЕСЉП 1999-I).

110. Обавеза исцрпљивања домаћих правних средства на које подносиоци представки имају право у погледу наводне повреде права на правну сигурност садржи два сродна аспекта: с једне стране, подносиоци представки су морали да истакну притужбу у вези са Конвенцијом на националном нивоу (видети *Azinas против Кипра*, [BB], број 56679/00, став 38, ЕСЉП 2004-III, *Вучковић и други против Србије*, цитиран горе, § 75, и *Perihan і Mezopotamya Basin Yayın A.Ş. против Турске*, број 21377/03, став 47, 21. јануара 2014. године), а с друге стране, морају да поткрепе своју притужбу одговарајућим доказима (видети *Голубовић и други против Србије* (одл.), број 10044/11 и сл., став 43, 17. септембар 2013. године, и *mutatis mutandis, Ștefăniță и други против Румуније*, број 38155/02, став 35, 2. новембар 2010. године)

111. Што се тиче првог аспекта, Суд налази да је очигледно из копија уставних жалби подносилаца представки и одлука Уставног суда да су, супротно аргументу Владе, са изузетком четвртог подносиоца представке, који је само споменуо повреду права на правично суђење (видети горе наведени став 37), сви подносиоци представки поднели конкретне притужбе у вези с кршењем права на правну сигурност. Ови приговори су били идентични притужбама које су изнете пред овим Судом (видети горе наведени став 21), што је у складу с захтевом да се наводно кршење мора решавати пред домаћим судовима.

112. Када је у питању други аспект, односно услов да подносиоци представки морају предочити Уставном суду одговарајуће доказе (видети *Голубовић и други против Србије*, горе цитиран, став 43) или доказни материјал који упућује на неуједначену праксу у тумачењу националног права (видети, *mutatis mutandis, Ștefăniță и други против Румуније*, цитиран горе, став 35, 2. новембар 2010. године), Суд примећује да су сви осим четвртог и дванаестог подносиоца представке (видети ст. 37. и 58. горе) обезбедили Уставном суду бар по један примерак пресуде у којем су домаћи судови, који су решавали на највишој инстанци, усвојили исти тужбени захтев као и код подносилаца представки. Даље се примећује да су сви, осим трећег и петог подносиоца представке

(видети ст. 34. и 40. горе), накнадно изменили своје уставне жалбе и доставили Уставном суду одлуку Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године.

113. До сада је Суд одбио притужбе због неисцрпљења домаћих правних средстава у случајевима где подносиоци представки нису испунили формалне захтеве утврђене домаћим правом (видети *Вучковић и други*, горе цитиран, став 105) или су пропустили да се жале у одговарајућем облику и да укључе одговарајуће доказе у прилог њиховим притужбама (видети *Голубовић и други против Србије*, горе цитиран, став 43).

114. Међутим, Суд је у више наврата сматрао да примена правила исцрпљивања домаћих правних лекова мора обезбедити додатну накнаду у овом контексту. Стога је препознато да се члан 35. мора применити са одређеним степеном флексибилности и без претераног формализма.

115. Окрећући се околностима овог предмета, Суд примећује да су, упркос неким разликама у уставним жалбама подносилаца представки, њиховим облицима и начинима подношења поткрепљујућих доказа, сви одбијени из истог разлога, то јест, због тога што нису поткрепили своје жалбе у вези са разликама у судској пракси по том питању.

116. Конкретно, уставна жалба четвртог подносиоца представке одбијена је због тога што притужба у вези са неуједначеном судском праксом није истакнута на одговарајући начин (видети горе наведени став 38).

117. Жалба дванаестог подносиоца представке одбијена је због тога што није доставио Уставном суду копије било које пресуде парничних судова највише инстанце којом је наводно усвојен тужбени захтев сличан његовом (видети горе наведени став 59).

118. Уставне жалбе трећег и петог подносиоца представке одбијене су зато што докази које су они поднели нису били адекватни за утврђивање постојања дубоких или дуготрајних разлика у пресудама судова у највишој инстанци када су у питању случајеви слични предметима подносилаца представки (видети горе наведене ст. 35. и 59).

119. У погледу првог, другог, шестог, седмог, осмог, деветог, десетог, тринаестог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог, седамнаестог и осамнаестог подносиоца представке, Уставни суд је одбио њихове притужбе у вези са повредом права на правну сигурност, с обзиром на то да недоследност у домаћој судској пракси није могла да утиче на подносиоце представки, јер је Врховни касациони суд донео одлуку 26. септембра 2013. након што су жалбени судови усвојили предметне пресуде (видети горе наведени став 29).

120. У случају једанаестог подносиоца представке, Уставни суд је одбио уставну жалбу, јер по његовом мишљењу, одлуке Врховног касационог суда нису представљале доказ о неуједначености судске праксе судова највише инстанце (видети горе наведени став 56).

121. Суд примећује да, у складу са устаљеном праксом, ако подносилац представке не поднесе притужбу на домаћем нивоу барем у суштини и у складу са формалним захтевима и роковима утврђеним у домаћем праву, то чини представку неприхватљивим пред овим Судом (видети *Cardot против Француске*, 19. март 1991, став 34, Серија А број 200, *Károly Nagy против Мађарске* [ВВ], број 56665/09, став 42, ЕСЉП 2017).

122. Суд примећује да за постизање успеха пред Уставним судом, подносиоци захтева морају своје уставне жалбе да поднесу у складу са формалним захтевима утврђеним домаћим правом (видети *Скендери и други против Србије* (одл.), број 15090/08 и 4 других, § 109, 4. јула 2017). У складу са чланом 85. став 2. Закона о Уставном суду,

притужбе истакнуте пред Уставним судом морају бити адекватно поткрепљене и достављене са одговарајућим доказима (видети горе наведени став 78). Ако се то не учини, то доводи до одбијања уставне жалбе.

123. Суд даље напомиње да су уставне жалбе трећег, четвртог, петог и дванаестог подносиоца представке одбијене због тога што нису поткрепили своје уставне жалбе било каквим или одговарајућим доказима о наводном кршењу. Да су трећи, четврти, пети и дванаести подносилац представке поткрепили своје уставне жалбе одговарајућим доказима, уставни правни лек би им понудио разумну шансу за успех (видети, *mutatis mutandis*, *Цупара против Србије*, број 34683/08, ст. 16 –17, 12. јул 2016.). Осим тога, захтев да њихове притужбе буду поткрепљене одговарајућим доказима се чини веома разумним (поређење и разлика *Голубовић и други против Србије*, горе цитиран, став 46).

124. Стога трећи, четврти, пети и дванаест подносиоци представки нису успели да правилно изјаве уставну жалбу.

125. У погледу свих осталих подносилаца представки, Суд примећује да су они барем поткрепили своје притужбе у вези са повредом права на правну сигурност одлуком Врховног касационог суда од 26. септембра 2013. године. У њиховом случају, Уставни суд је одлучио да не разматра значај одлуке Врховног касационог суда, јер није сматрао да је одлука наведеног суда доказ о неуједначеној судској пракси на домаћем нивоу или јер није сматрао да је релевантна за предмете подносилаца.

126. Као што је то у складу са Законом о уређењу судова и Пословником о раду Суда (видети горе наведене ст. 74–77), Врховни касациони суд је орган који је задужен за усклађивање домаће судске праксе, те Суд нема разлога да сумња да је оспорена одлука заправо установила недоследност судске праксе у вези с тим. Суд даље напомиње да је, супротно свом образложењу у предметима подносилаца представки (видети горе наведене ст. 119. и 120), Уставни суд утврдио повреду права подносилаца уставних жалби на правну сигурност и утврдио неуједначеност у домаћој судској пракси на основу одлуке Врховног касационог суда (видети горе наведени став 88). Сходно томе, одлука Врховног касационог суда се исто тако има сматрати довољним поткрепљењем уставних жалби подносилаца представки.

127. Имајући у виду горе наведено, уставне жалбе првог, другог, шестог, седмог, осмог, деветог, десетог, једанаестог, тринаестог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог, седамнаестог и осамнаестог подносиоца представке изјављене су у складу са формалним домаћим захтевима и са одговарајућим доказима. Примедба Владе у вези са неуспехом ових подносилаца представки да се на одговарајући начин притужују пред Уставним судом мора бити одбијена.

128. С обзиром на претходни став 124, Суд сматра да није потребно одвојено разматрати приговор Владе у односу на четвртог подносиоца представке.

3. Закључак

129. Суд констатује да се трећи, четврти, пети и дванаести подносилац представке нису на адекватан начин жалили Уставном суду и одбацује њихове притужбе према члану 35. ст. 1. и 4. Конвенције због неисцрпљивања домаћих правних лекова.

130. Суд даље примећује да су се остали подносиоци представки жалили на одговарајући начин Уставном суду. Суд закључује да њихове притужбе нису неприхватљиве у смислу члана 35. став 1. Конвенције. Такође закључује да оне нису неприхватљиве по било ком другом основу. Стога се морају прогласити прихватљивим.

Б. Основаност

1. Поднесци странака

131. Подносиоци представки су поново потврдили своје притужбе, додајући да је судска пракса остала неуједначена током релевантног периода. Они су такође тврдили да је Апелациони суд у Београду, упркос сталним напорима Врховног касационог суда да усклади предметну судску праксу, наставио да одбија тужбене захтеве других тужилаца у вези са истим ситуацијама током 2015. и 2016. године.

132. Влада није оспорила чињеницу да су надлежни судови у Републици Србији у релевантном периоду доносили различите закључке када је у питању наведени предмет у вези са истим чињеничним и правним ситуацијама као код подносиоца представки. Међутим, према њиховом мишљењу, само постојање такве неуједначености не може се сматрати кршењем права подносиоца представки на правично суђење.

133. Влада је нагласила да су у пресуди Великог већа *Nejdet Şahin u Perihan Şahin protiv Турске* ([ВВ], број 13279/05, 20. октобра 2011) утврђена начела која се односе на неуједначену судску праксу и да су примењива на конкретан случај. По њиховом мишљењу, разлике у судској пракси домаћих судова нису биле ни дубоке, нити дуготрајне. Ослањајући се на случај *Џупара против Србије* (цитиран у горњем тексту, став 36), Влада такође констатује да је српски правни систем обезбедио механизам способан за превазилажење неуједначености у домаћој судској пракси. Међутим, такође је навела да се разлике у пресудама између Врховног касационог суда и Уставног суда у овом предмету не могу објаснити.

2. Оцена Суда

134. У својој пресуди у предмету *Nejdet Şahin u Perihan Şahin* (горе цитиран), Суд је поновио главна начела примењива у предметима који се односе на питање супротних судских одлука (ст. 49–58). Та начела су укратко описана у наставку у предмету *Станковић и Трајковић против Србије* (бр. 37194/08 и 37260/08, став 40, 22. децембра 2015):

„(i) Улога Суда није да се бави чињеничним или правним погрешкама које је наводно учинио национални суд, осим и у оној мери у којој су повређена права и слободе заштићене Конвенцијом (види *García Ruiz против Шпаније* [ВВ], број 30544/96, став 28, ЕЦХР 1999-1). На исти начин, није задатак Суда да упоређује, сем у случају очигледне произвољности, различите одлуке домаћих судова, чак и када су донете у наизглед сличним поступцима, с обзиром да се независност ових судова мора поштовати (види *Adamsons против Летоније*, број 3669/03, став 118, 24. јун 2008. године);

(ii) Постојање супротних судских одлука је стална карактеристика правних система који се заснивају на мрежи судећих и жалбених судова, са надлежношћу на одређеној територији. Такве разлике могу се јавити у оквиру истог суда. Ово се само по себи не може сматрати супротно Конвенцији (види *Santos Pinto против Португала*, број 39005/04, став 41, 20. мај 2008. године, и *Tudor Tudor против Румуније*, број 21911/03, став 29, 24. март 2009. године);

(iii) Критеријуми којима се Суд руководи приликом оцене да ли су противречне одлуке различитих домаћих судова, који су одлучивали у последњој инстанци, у сагласности са правом на правично суђење према члану 6. став 1. Конвенције, састоји се у установљавању да ли постоје „дубоке и дуготрајне разлике” у судској пракси домаћих судова, да ли домаће право предвиђа механизам за превазилажење ових разлика, те да ли се тај механизам примењује и какав је ефекат те промене (*Jordan Jordanov и други против Бугарске*, број 23530/02, ст. 49–50, 2. јул 2009. године; *Beian против Румуније* (број 1), број 30658/05, ст. 34–40, ЕЦХР 2007-V (изводи); *Ştefan и Ştef против Румуније*, бр. 24428/03 и 26977/03, ст. 33–36, 27. јануар 2009. године; *Schwarzkopf и Тауссик против Чешке Републике* (одлука), број 42162/02, 2. децембар 2008. године; *Tudor Tudor*, цитирана у горњем тексту, став 31; *Ştefăniţă и други против Румуније*, број 38155/02, став 36, 2. новембар 2010. године);

(iv) Оцена Суда заснива се такође и на принципу правне сигурности који је имплицитно садржан у свим члановима Конвенције и представља суштински аспект владавине права (види, међу другим ауторитетима, *Beian* (број 1), цитирана у горњем тексту, став 39; *Jordan Jordanov и други*, цитирана у горњем тексту, став 47; и *Ştefăniţă и други*, цитирана у горњем тексту, став 31.);

(v) Принцип правне сигурности гарантује, између осталог, извесну стабилност и доприноси поверењу јавности у судове. Опстајање противречних судских одлука, с друге стране, може довести до правне несигурности која би вероватно довела до умањења поверења јавности у правни систем, при чему је јасно да је такво поверење један од суштинских елемената државе која се заснива на владавини права (види *Raduraru против Румуније*, став 98, број 63252/00, ЕЦХР 2005-XII (изводи); *Винчић и други*, цитирана у горњем тексту, став 56; и *Ştefăniţă и други*, цитирана у горњем тексту, став 38);

(vi) Међутим, захтеви за правном сигурношћу и заштитом легитимног поверења јавности, не дају стечено право на доследност судске праксе (види *Unédic против Француске*, број 20153/04, став 74, 18. децембар 2008. године). Развој судске праксе није сам по себи противречан исправној примени правде јер пропуст да се одржи динамичан и развојни приступ могао би довести до ризика ометања реформе или напретка (види *Atanasovski против Бивше Југословенске Републике Македоније*, број 36815/03, став 38, 14. јануар 2010. године).”

135. Суд примећује да у овом предмету странке нису оспориле чињеницу да су постојале недоследности у решавању парничних тужби које су поднели многи појединци који су били у идентичним или сличним ситуацијама као подносиоци представки. Суд такође примећује да су, према релевантној судској пракси коју су пружиле странке, такве недоследности трајале четири године; то јест, између 2012. и 2016. године.

136. Суд такође напомиње да у том периоду недоследности у судској пракси нису биле исте. Могу се препознати два различита периода:

i) први период – од 2012 до 26. септембра 2013;

ii) други период – од 26. септембра 2013. до 21. јула 2016.

137. Током првог периода, сва четири жалбена суда у Туженој су различито пресуђивала у ситуацијама у којима су били и подносиоци представки. Тај период се завршио септембра 2013. године, одлуком Врховног касационог суда (видети горе наведене ст. 17–18).

138. Током другог периода, апелациони судови у Новом Саду, Крагујевцу и Нишу усвојили су приступ у решавању предмета који се тичу истих чињеница као и код подносилаца представки, у складу са препоруком Врховног касационог суда. Апелациони суд у Београду наставио је са супротним приступом. У три наврата, Врховни касациони суд критиковао је недоследност у пресуђивању Апелационог суда у Београду (видети горе наведене ст. 79–84).

139. Ситуација подносилаца представки се односи на оба периода, те са изузетком тринаестог подносиоца представке, Апелациони суд у Београду је пресудио у односу на све. Пресуду у жалбеном поступку у вези са тринаестим подносиоцем донео је Апелациони суд у Крагујевцу (видети горе наведени став 14).

140. Иако је домаћи закон у Србији обезбедио судски механизам способан да реши недоследности у пресуђењу (видети горе наведене ст. 72. и 73), чини се да судска пракса Врховног касационог суда по том питању, као ни напори тог суда да се усклади пракса, нису у овом случају имали никаквог дејства све до друге половине 2016. године, у најбољем случају. Поред тога, иако у српском правном систему Уставни суд игра важну улогу у заштити права појединца на правну сигурност (видети *Џупара против Србије*, цитиран у горњем тексту, став 36), недоследности у вези са наведеним пресуђењем постојале су и пред овим судом (видети горе наведене ст. 85–88).

141. У таквим околностима, Суд налази да се неспорне неусклађености приликом одлучивања о парничним тужбама у релевантном периоду не могу сматрати институционално решеним. Наведене неусклађености створиле су стање континуиране неизвесности, што је, с друге стране, морало смањити поверење јавности у правосуђе, а такво поверење је једна од битних компоненти државе засноване на владавини права. Суд примећује да тужена Влада није могла да објасни наведене неусклађености (видети горе наведени став 133). Штавише, наведене неусклађености нису елиминисане све до јула 2016. године на основу поступака предвиђеним Законом о уређењу судова и Пословником о раду Суда (видети горе наведене ст. 74–77) и другим одредбама које предвиђају механизам који може да реши питање супротних одлука у судовима на домаћем нивоу.

142. Стога Суд, сматрајући да није прикладно да се изјашњава о томе какав је стварни исход парничних поступака подносилаца представки требао бити (видети *Винчић и други против Србије*, број 44698/06 и 30 других, § 56, 1. децембар 2009. године), сматра да су четири године судске несигурности лишиле подносиоце представки правичног суђења, а ту неизвесност нису успели да реше својим одлукама ни Врховни касациони суд, нити Уставни суд. С обзиром на „дубок и дуготрајан” карактер разлика у пресудама,

Суд закључује да је у погледу преосталих подносилаца представки дошло до повреде њиховог права на правну сигурност садржане у члану 6. став 1. Конвенције.

V. ПРИМЕНА ЧЛАНА 41. КОНВЕНЦИЈЕ

143. Члан 41. Конвенције гласи:

„Када Суд утврди прекршај Конвенције или протокола уз њу, а унутрашње право Високе стране уговорнице у питању омогућава само делимичну одштету, Суд ће, ако је то потребно, пружити правично задовољење оштећеној странци.”

A. Штета

1. Материјална штета

144. Подносиоци представки су тражили да се Држави наложи да, из својих сопствених средстава, исплати одговарајуће износе истакнуте у тужбама за накнаду штете које су поднете парничним судовима.

145. Влада је оспорила та потраживања.

146. Имајући у виду повреду утврђену у овом предмету и разлоге за то (видети горе наведени став 142, нарочито упућивање на исходе парница подносилаца представки), Суд сматра да захтеви подносилаца представки, у делу који се односи на исплате одговарајућих износа тражених на домаћем нивоу, морају бити одбачени (видети *Винчић и други против Србије*, горе цитиран, став 61).

2. Нематеријална штета

147. Први, други, шести, једанаести, тринаести и осамнаести подносилац представке додатно су тражили по 1.000 евра (EUR) за накнаду нематеријалне штете претрпљене као резултат повреде њихових права гарантованих чланом 6. став 1. Конвенције.

Седми подносилац представке је тражио 4.000 евра, а осми, девети, десети, четрнаести, петнаести, шеснаести и седамнаести подносиоци су тражили по 4.200 евра по истом основу.

148. Влада је оспорила потраживања подносилаца представки.

149. Приликом оцењивања на једнакој основи, Суд додељује првом, другом, шестом, седмом, осмом, деветом, десетом, једанаестом, тринаестом, четрнаестом, петнаестом, шеснаестом, седамнаестом и осамнаестом подносиоцу представки по 1.000 евра на име претрпљене нематеријалне штете.

B. Трошкови и издаци

150. Подносиоци представки су такође тражили између 1.000 и 2.000 евра за трошкове и издатке који су настали пред домаћим судовима, а између 650 и 2.000 евра за оне који су настали пред Судом.

151. Влада је оспорила те потраживања.

152. Према пракси Суда, подносилац представке има право на повраћај трошкова и издатака само у оној мери у којој је доказано да су стварно и нужно настали и да су разумни у погледу износа или у вези са утврђеном повредом. Правило 60. Пословника о раду Суда даље захтева да подносилац представке поднесе детаљне податке о свим захтевима, заједно са свим релевантним пратећим документима. Ако подносилац представке не испуни услове из претходних ставова, Веће може да одбаци потраживања у целини или делимично.

153. Ако се осврнемо на околности овог предмета, Суд не налази никакву везу између повреде коју је утврдио и оне утврђене кроз домаће судске поступке. Услед тога се одбијају потраживања у погледу трошкова и издатака насталих током домаћих поступака.

154. У погледу трошкова и издатака који су настали пред Судом, Суд примењује да је првог, другог, шестог, једанаестог, тринаестог и осамнаестог подносиоца представке заступао један адвокат, а да је осмог, деветог, десетог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог, и седамнаестог подносиоца представке заступао други адвокат. С обзиром на Правило 60, поднеске адвоката подносилаца представки и документацију из списка предмета, Суд сматра разумним да свакој групи додели заједнички износ од 2.500 евра за поступак пред Судом. У погледу седмог подносиоца представке, кога је заступао његов адвокат, Суд сматра да је разумно да му се додели 1.500 евра.

В. Затезна камата

155. Суд сматра да је прикладно да затезна каматна стопа буде заснована на маргиналној каматној стопи Европске централне банке, којој треба додати три процентна поена.

ИЗ ОВИХ РАЗЛОГА, СУД, ЈЕДНОГЛАСНО,

1. *Одлучује* да споји представке;
2. *Проглашава* да су притужбе према члану 6. став 1. у вези са неуједначеном судском праксом домаћих судова које су поднели први, други, шести, седми, осми, девети, десети, једанаести, тринаести, четрнаести, петнаести, шеснаести, седамнаести и осамнаести подносилац представке прихватљиве;
3. *Проглашава* представке које су поднели трећи, четврти, пети и дванаести подносилац представке неприхватљивим;
4. *Сматра* да је дошло до повреде члана 6. став 1. Конвенције у вези са неуједначеном судском праксом домаћих судова у погледу првог, другог, шестог, седмог, осмог, деветог, десетог, једанаестог, тринаестог, четрнаестог, петнаестог, шеснаестог, седамнаестог и осамнаестог подносиоца представке;
5. *Сматра* да Тужена треба да плати, у року од три месеца од дана када пресуда постане правоснажна, у складу са чланом 44. став 2. Конвенције, следеће износе, које би требало претворити у валуту Тужене по стопи која се примењује на дан поравнања:

(а) првом, другом, шестом, седмом¹, осмом, деветом, десетом, једанаестом, тринаестом, четрнаестом, петнаестом, шеснаестом, седамнаестом и осамнаест подносиоцу представке по 1.000 евра (хиљаду евра), као и било који порез који се може наплатити, на име нематеријалне штете;

(б) првом, другом, шестом, једанаестом, тринаестом и осамнаестом 2,500 евра (две хиљаде и петсто евра) заједно, као и било који порез који се може наплатити, на име трошкова и издатака пред Судом;

(в) осмом, деветом, десетом, четрнаестом, петнаестом, шеснаестом и седамнаестом износ од 2,500 евра (две хиљаде и пет стотина евра) заједно, као и било који порез који се може наплатити, на име трошкова и издатака пред Судом;

(г) седмом подносиоцу представке 1500 евра (хиљаду и петсто евра), као било који порез који се може наплатити, на име трошкова и издатака пред Судом;

(д) од истека наведених три месеца до измирења, камата на горе наведене износе по стопи која је једнака маргиналној каматној стопи Европске централне банке биће платива током периода неиспуњавања обавеза плус три процентна поена;

б. *Одбацује* остале захтеве подносилаца представки за правично задовољење.

Састављено на енглеском и прослеђено у писаном облику 26. јуна 2018. године, у складу с правилом 77. §§ 2. и 3. Пословника о раду суда.

Stephen Phillips

Секретар

Helena Jäderblom

Председник

¹Исправка извршена 13. новембра 2018. године: реч „седам” је додата у тачки 5(а) изреке пресуде.

ДОДАТАК

Бр.	Бр. представке	Поднето	Подносилац представке бр.	Име подносиоца представке Датум рођења Место становања	Заступник са радним ангажманом у
1.	27471/15	29.05.2015.	Први подносилац представке	Александра МИРКОВИЋ 04.03.1974. Београд	Рајка ЈАСИКА Инђија
2.	27288/15	29.05.2015.	Други подносилац представке	Биљана САРИЋ 24.06.1973. Београд	Рајка ЈАСИКА Инђија
3.	27751/15	02.06.2015.	Трећи подносилац представке	Сања ПОПОВИЋ РАДИВОЈЕВИЋ 22.08.1975. Ваљево	Споменка НЕГИЋ Ваљево
4.	27779/15	29.05.2015.	Четврти подносилац представке	Бранислав МАРКОВИЋ 01.04.1960. Пожаревац	ДРАГАН СОКНИЋ Пожаревац
5.	27790/15	29.05.2015.	Пети подносилац представке	Милица БОГИЋЕВИЋ 13.07.1976. Земун	Рајка ЈАСИКА Инђија
6.	28156/15	29.05.2015.	Шести подносилац представке	Гордана МАСЛОВАРИЋ 08.04.1970. Београд	Рајка ЈАСИКА Инђија
7.	28418/15	05.06.2015.	Седми подносилац представке	Велимир ВИДИЋ 12.08.1954. Београд	Предраг АВРАМОВИЋ Смедерево
8.	30893/15	17.06.2015.	Осми подносилац представке	Небојша НЕЈКОВИЋ 09.02.1958. Пожаревац	Ружица ЛЕКИЋ Пожаревац

9.	30906/15	17.06.2015.	Девети подносилац представке	Александра ПЕШИЋ 07.11.1980. Пожаревац	Ружица ЛЕКИЋ
			Десети подносилац представке	Јелена ЈЕВРЕМОВИЋ 30.11.1977. Мало Црниће	Пожаревац
10.	32933/15	16.06.2015.	Једанаести подносилац представке	Жељко ГРАДИШКА 29.06.1959. Пожаревац	Рајка ЈАСИКА Инђија
			Дванаести подносилац представке	Милан ВУЧИЋЕВИЋ 09.01.1961. Пожаревац	
			Тринаести подносилац представке	Драшко ВЕЉКОВИЋ 10.08.1962. Краљево	
11.	35780/15	15.07.2015.	Четрнаести подносилац представке	Бранислава СТОЈАНОВИЋ 25.07.1955. Пожаревац	Ружица ЛЕКИЋ Пожаревац
12.	40646/15	21.07.2015.	Петнаести подносилац представке	Невенка БИЈЕЛИЋ 13.05.1964. Пожаревац	Ружица ЛЕКИЋ Пожаревац
			Шеснаести подносилац представке	Весна ВУЛЕВИЋ 18.03.1961. Пожаревац	
			Седамнаести подносилац представке	Зорица ЈОВАНОВИЋ 27.06.1954. Пожаревац	
13.	55066/15	23.10.2015.	Осамнаести подносилац представке	Дејан СТЕПАНОВИЋ 01.02.1967. Београд	Рајка ЈАСИКА Инђија